

Інформаційна довідка щодо правового регулювання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах*

Вступ. Правове регулювання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах повинно, насамперед, забезпечувати безпеку дорожнього руху та слугувати меті зменшення кількості дорожньо-транспортних пригод, у тому числі шляхом встановлення заборон до розміщення рекламоносіїв, які перешкоджають оцінці дорожньо-транспортної ситуації або мають схожість (за зовнішніми ознаками, зображенням чи звуковим ефектом) із технічними засобами організації дорожнього руху і спеціальними сигналами, а також рекламоносіїв, що створюють ефект присутності на дорозі пішоходів або транспортних засобів. Водночас таке регулювання має базуватися на принципі пропорційності і, як наслідок, забезпечувати баланс обмежувальних заходів, встановлених для досягнення легітимної мети, та приватних інтересів суб'єктів, які надають рекламні засоби для розміщення зовнішньої реклами, власників земельних ділянок, які можуть надавати їх в оренду для розташування рекламоносіїв, тощо.

Основна частина. Насамперед, необхідно зазначити, що регулювання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах здійснюється як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Зокрема, цього питання стосуються такі положення міжнародних актів:

1) підпункт «ii» пункту «d» статті 4 Конвенції по дорожній рух¹ від 08.11.1968 р. (ратифікованої Указом Президії Верховної Ради УРСР від 25.04.1974 р. № 2614-VIII), а також пункт «b» статті 4 Конвенції про дорожні знаки та сигнали² від 08.11.1968 р. (ратифікованої Указом Президії Верховної Ради УРСР від 25.04.1974 р. № 2615-VIII) зобов'язують договірні сторони вживати заходів щодо заборони розміщення плакатів, афіш, нанесення розмітки та встановлення пристроїв, які або можуть бути прийняті за сигнальні знаки чи інші технічні засоби регулювання руху, або можуть зменшувати їх видимість чи ефективність, або засліплювати водіїв та відволікати їхню увагу, створюючи тим самим небезпеку для дорожнього руху;

2) пункт 4 розділу VII Додатку 2 Європейської угоди про міжнародні автомагістралі³ від 15.11.1975 р. (постанова Ради Міністрів УРСР від 09.11.1982 р. № 537 «Про приєднання Української РСР до Європейської угоди про міжнародні автомагістралі від 15 листопада 1975 року») передбачає, що з міркувань безпеки та естетики розміщення придорожніх рекламних щитів на міжнародних дорогах повинно бути заборонено;

3) підпункт 15.3.2.3 пункту 15.3 глави 15 «Реклама і безпека дорожнього руху» Зведеної резолюції про дорожній рух, прийнятої на засіданні Робочої групи по безпеці дорожнього руху Комітету по внутрішньому транспорту

¹ Конвенція про дорожній рух від 08.11.1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_041#Text

² Конвенція про дорожні знаки та сигнали від 08.11.1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_902#Text

³ European Agreement on main international traffic arteries (AGR). Geneva, 15 November 1975. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XI-B-28&chapter=11&clang=_en#EndDec

Європейської економічної комісії Економічної і Соціальної Ради Організації Об'єднаних Націй, що відбулося 14 серпня 2009 року (ECE/TRANS/WP.1/123)⁴, визначає такі загальні правила: розміщення рекламоносіїв у межах смуги відведення доріг і над ними повинно бути заборонено (винятки з цього правила можуть бути передбачені для рекламоносіїв у межах населених пунктів та у місцях стоянки та обслуговування транспортних засобів); за межами населених пунктів розміщення рекламоносіїв та рекламних вивісок слід забороняти з обох сторін автомагістралі або прирівняної до неї, якщо їх видно водіям, або, в іншому випадку, на відстані менше 200 метрів або іншій відстані, яка визначається національним законодавством, від зовнішнього краю проїзної частини; у національному законодавстві слід визначити мінімальну відстань від зовнішнього краю проїзної частини інших доріг за межами населених пунктів, де розміщення рекламоносіїв та рекламних вивісок слід забороняти з обох сторін дороги; компетентним органам необхідно стежити за тим, щоб рекламоносії, встановлені на тротуарах (у межах та за межами населених пунктів), не знижували видимості для пішоходів, що наближаються до пішохідного переходу, та не перешкоджали ані руху пішоходів, ані руху осіб, які користуються інвалідними колясками.

В Україні питання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах регулюються:

- Законом України «Про рекламу»⁵, стаття 16 якого передбачає, що розміщення зовнішньої реклами в межах смуги відведення автомобільних доріг здійснюється відповідно до цього Закону на підставі зазначених дозволів, які оформляються за участю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства та управління автомобільними дорогами, або їх власників та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки дорожнього руху;

- Законом України «Про автомобільні дороги»⁶, статтею 38 якого встановлюються вимоги розміщення рекламоносіїв на автомобільних дорогах;

- Типовими правилами розміщення зовнішньої реклами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2003 р. № 2067⁷, що регулюють відносини, які виникають у зв'язку з розміщенням зовнішньої реклами в населених пунктах, та визначають порядок надання дозволів на розміщення такої реклами;

- Єдиними правилами ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правилами користування ними та охорони,

⁴ Consolidated Resolution on Road Traffic, 14 August 2009 (ECE/TRANS/WP.1/123). Geneva, United Nations Economic Commission for Europe, Working Party on Road Traffic Safety. URL: <https://unece.org/DAM/trans/doc/2016/wp1/ECE-TRANS-WP1-123r.pdf>

⁵ Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁶ Про автомобільні дороги : Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15/sp:max100#Text>

⁷ Типові правила розміщення зовнішньої реклами, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2003 р. № 2067. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-2003-%D0%BF/sp:max100#Text>

затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1994 р. № 198⁸, пункти 36-1, 36-2, 36-3 яких встановлюють відповідно: вимоги до порядку надання виконавчими органами сільських, селищних, міських рад дозволів на розміщення зовнішньої реклами в населених пунктах; вимоги до погодження розміщення зовнішньої реклами в межах смуг відведення автомобільних доріг з органами державного управління автомобільними дорогами або їх власниками та уповноваженим підрозділом Національної поліції; вимоги до розроблення необхідної технічної документації, монтажу (демонтажу) рекламного засобу.

Наразі на розгляді Верховної Ради України знаходяться кілька законопроектів, якими пропонується вдосконалення правового регулювання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах:

- проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони розміщення реклами на автошляхах⁹ (реєстр. № 4534 від 22.12.2020), метою якого є зменшення аварійності на автомобільних дорогах України шляхом заборони розміщення рекламних засобів на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах;

- проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення законодавчого регулювання у галузі зовнішньої реклами¹⁰ (реєстр. № 5094 від 18.02.2021, 03.06.2021 був прийнятий у першому читанні), який, серед іншого, покликаний усунути прогалини державного регулювання розміщення зовнішньої реклами поза межами населених пунктів уздовж автомобільних доріг загального користування державного значення.

Крім того, Державним агентством відновлення та розвитку інфраструктури України 23 січня 2024 року повідомлено про оприлюднення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони розміщення рекламоносіїв у межах смуги відведення автомобільних доріг загального користування», яким пропонується заборонити розміщення рекламоносіїв у смузі відведення автомобільних доріг загального користування з метою мінімізації впливу зовнішньої реклами на водіїв¹¹.

При запровадженні обмежень щодо розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах слід брати до уваги практику Європейського суду з прав людини, відповідно до якої непропорційна законодавча заборона розміщення придорожніх рекламних щитів за межами населених пунктів, яка скоротила значну частину бізнесу компаній-заявників, становить порушення права власності відповідно до статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист

⁸ Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1994 р. № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-94-%D0%BF/sp:max100#n12>

⁹ Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони розміщення реклами на автошляхах. № 4534 від 22.12.2020. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/5077>

¹⁰ Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення законодавчого регулювання у галузі зовнішньої реклами (реєстр. № 5094 від 18.02.2021). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5094&conv=9>

¹¹ Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони розміщення рекламоносіїв у межах смуги відведення автомобільних доріг загального користування» (23.01.2024). URL: https://restoration.gov.ua/4489/rehuliatorna_diialnist/59197.html

прав людини і основоположних свобод (Pannon Plakát KFT and others v. Hungary¹²).

Зарубіжний досвід законодавчого регулювання розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах

№	Країна	Особливості регулювання	Нормативно-правові акти
1.	Фінляндія ¹³	Розміщення зовнішньої реклами, націленої на користувачів автомобільних доріг, заборонено поза межами територій, на яких діє генеральний план населеного пункту. Органи управління дорогами можуть надати дозвіл на таке розміщення, якщо це буде необхідним для цілей орієнтування дорожнього руху, туризму або з іншої подібної причини. Така заборона не поширюється на повідомлення про зустрічі, брифінги, розважальні чи подібні заходи або на передвиборну агітацію та агітацію референдуму, які можуть бути розміщені не раніше, ніж за місяць до відповідної події, та видаляються протягом одного тижня після їх проведення.	Закон про автомобільні дороги ¹⁴
		Забороняється розміщувати зовнішню рекламу, яка нагадує обладнання регулювання дорожнього руху або іншим чином становить загрозу безпеці дорожнього руху. На вимогу поліції особа, яка розмістила таку рекламу, зобов'язана негайно її демонтувати.	Закон про громадський порядок ¹⁵
2.	Англія ¹⁶	Органи місцевої влади уповноважені здійснювати контроль за розміщенням зовнішньої реклами та приймати рішення про надання дозволу на її розміщення. Визначаються випадки, коли такий дозвіл презюмується, тобто окремі типи зовнішньої реклами в межах стандартних характеристик можуть розміщуватися без попереднього отримання згоди. При цьому органи місцевої влади можуть вимагати припинення розміщення такої реклами, якщо вона завдає шкоди благоустрою або громадській безпеці. В інших випадках для розміщення зовнішньої реклами потрібна згода уповноваженого органу місцевої влади.	Правила міського та сільського планування (контроль за рекламою) (Англія, 2007 рік) ¹⁷

¹² Pannon Plakát KFT and others v. Hungary. European Court of Human Rights (First Section). Judgment 6 December 2022. (Application no. 39859/14). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221253>

¹³ Model replay to ECPRD Request 4357 (Finland) of 08 April 2016. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/245520>

¹⁴ Highways Act 503/2005. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2005/en20050503_20091242.pdf

¹⁵ Public Order Act 612/2003. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20030612_20100774.pdf

¹⁶ Кожна країна, яка входить до складу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії має власне законодавство, що регулює розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах. Див.: Replay to ECPRD Request 4357 (United Kingdom) of 08 April 2016. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/245520>

¹⁷ The Town and Country Planning (Control of Advertisements) (England) Regulations 2007. URL: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2007/783/contents/made>

		Розміщення рекламоносіїв уздовж автомагістралей і магістральних доріг поза населеним пунктом заборонено, а в інших місцях – потрібна згода уповноваженого органу місцевої влади. Із метою забезпечення безпеки дорожнього руху щодо кожного випадку надання згоди уповноважений орган має проконсультуватися з Агентством автомобільних доріг.	Розпорядження 03/07: Правила міського та сільського планування (контроль за рекламою) (Англія, 2007 рік) ¹⁸
3.	Австрія	За межами населених пунктів забороняється розміщення реклами та оголошень на дорогах на відстані ближче 100 м від краю дороги. Винятками з цього правила є знаки «Пункт технічного обслуговування», «Автозаправні станції» та інші знаки сервісу, які встановлюються та обслуговуються за рахунок осіб, які звернулися з проханням про їх встановлення.	Закон про дорожній рух ¹⁹

Висновки. Міжнародні правові акти та досвід іноземних держав свідчать про доцільність запровадження обмежень щодо розміщення зовнішньої реклами на автомобільних дорогах, у тому числі у смузі відведення автомагістралей за межами населених пунктів. Запровадження таких обмежувальних заходів має відповідати принципу пропорційності та забезпечувати в правовому регулюванні розумний баланс приватних і публічних інтересів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

При написанні матеріалів було використано інформацію із бази ECPRD. Відповідні матеріали не призначені для використання у власних наукових дослідженнях.

¹⁸ Circular 03/07: Town and Country Planning (Control of Advertisements) (England) Regulations 2007. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a78e82f40f0b62b22cbdbe9/321506.pdf>

¹⁹ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Straßenverkehrsordnung 1960, Fassung vom 29.04.2024. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10011336>